

RAČUNOVODSTVENA REGULATIVA: PRIHVATLJIV OBRAZAC REGULACIJE IZMEĐU EFIKASNOSTI DRŽAVE I TRŽIŠTA

Slavko Lošić, Nataša Simeunović

Fakultet za poslovnu ekonomiju, Univerzitet Sinergija, Bijeljina, Republika Srpska

Apstrakt:

Svjedoci smo krize pred kojom se globalna ekonomija nalazi duži niz godina i koja se „principom spojenih posuda” prenosi na nacionalne ekonomije entiteta. Kriza, koja je došla iz najrazvijenijih tržišno orjentisanih zemalja, pokazala je da tržišno orjentisane privrede nisu savršene i uvijek efikasne i stabilne. Savremena ekonomska teorija i praksa još uvijek nije ponudila zadovoljavajuća rješenja i odgovore na nastalu krizu. Dati stavovi i zaključci vodećih ekonomista (od samita u Davosu i na drugim relevantnim regionalnim skupovima), idu u pravcu da rješenje treba tražiti u sinergetskom djelovanju više ključnih faktora među kojima se ističe i uloga države i regulacija. Uloga države i regulacija ne predstavlja a priori ograničavajući faktor ekonomskih aktivnosti i preduzetništva. Naprotiv, intervencija države i regulacija u ovom smislu ima ulogu u promociji ekonomskih aktivnosti, preduzetništva, pristupa finansiranju, tehnološkog napretka, obrazovanja, zadovoljavanja informacionih potreba korisnika i sl. Ističući značaj računovodstvene regulative kao podsticajnog faktora ekonomskog razvoja u funkciji korporativnog upravljanja, u ovom radu ćemo obraditi aktuelnu zakonsku i profesionalnu računovodstvenu regulativu u Republici Srpskoj, identifikovati probleme sa kojim se privredna društva susreću u njenoj praktičnoj primjeni i dati prijedloge mjera za njeno eventualno unapređenje.

Ključne reči:

računovodstvena regulativa,
profesionalna regulativa,
zakonska regulativa,
Međunarodni standardi
finansijskog izvještavanja.

1. UVOD

Ekonomska – finansijska globalizacija svijeta zahtijeva stvaranje uslova za kvalitetno finansijsko izvještavanje, u prvom redu, privrednih društava koja učestvuju na finansijskim tržištima ili imaju interes za stranim investicijama. U uslovima postojanja velikih transnacionalnih kompanija, tržišta kapitala i velikog broja akcionara, ne bi se moglo ni zamisliti uređenje odnosa između vlasnika i menadžmenta, države i preduzeća, povjerilaca i preduzeća, investitora i preduzeća, itd, da ne postoji finansijsko izvještavanje i revizija koja daje dodatno uvjeravanje na finansijske izvještaje [1]. Za finansijsko izvještavanje i za reviziju primjenjuju se pravila finansijskog izvještavanja i pravila i procedure revizije sadržani u *MRS/MSFI, MSR, Kodeksu etike za profesionalne računovođe* i pratećim *uputstvima, objašnjenjima i smjernicama* koje donosi IFAC. Međunarodni standardi nemaju zakonsku snagu direktne primjene, pa zemlja koja ih želi prihvatiti, zakonom propisuje način i obim njihove primjene. U tom smislu, u ovom radu ćemo obraditi *okvir za finansijsko izvještavanje* i njegove komponente: zakonsku, profesionalnu i internu računovodstvenu regulativu [2]. Zakonom o računovodstvu i reviziji Republike Srpske je prihvaćena potpuna (neposredna) primjena međunarodnih standarda. Osim Zakona o računovodstvu i reviziji doneseno je još niz zakonskih propisa koji regulišu ovu oblast o čemu ćemo detaljnije pisati u drugom dijelu rada (*Okvir za finansijsko izvještavanje*) sa kritičkim osvrtom na primjenu, značaj i efekte primjene istih.

2. OKVIR ZA FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE

Komponente okvira za finansijsko izvještavanje u Republici Srpskoj, u najširem smislu te riječi, čine profesionalna, zakonska i interna računovodstvena regulativa.

2.1. Profesionalna računovodstvena regulativa

Profesionalna računovodstvena regulativa podrazumijeva propise usvojene od strane relevantnih profesionalnih računovodstvenih organizacija. Stručnjaci iz računovodstva, na 11. Svjetskom Kongresu Računovođa u Minhenu, Njemačka, 1977. godine osnovali su *Međunarodnu federaciju računovođa (International Federation of Accountants - IFAC)*. Zadatak ove organizacije jeste da služi javnom interesu, jača računovodstvenu profesiju na globalnom nivou, doprinosi razvoju jake međunarodne ekonomije uspostavljanjem, promovisanjem i prihvatanjem profesionalnih standarda visokog kvaliteta. IFAC je osnovni predstavnik međunarodne računovodstvene profesije i sačinjavaju ga organizacije – članice iz svih krajeva svijeta. Naime, 63 profesionalne organizacije računovođa iz 51 zemlje potpisale su Statut kojim je 1977. godine osnovan IFAC [3]. Savez računovođa i revizora Republike Srpske, primljen je u punopravno članstvo na sjednici savjeta IFAC-a održanoj 05.11.2010. godine u Kuala Lumpur, Malezija kao 141. članica.

Iskazujući povjerenje u IFAC-ove aktivnosti za uspostavljanje visokokvalitetnih međunarodnih standarda, u Republici Srpskoj je prihvaćena potpuna (neposredna) primjena međunarodnih standarda. Međunarodni standardi nemaju zakonsku snagu direktne primjene. Zemlje koje ih prihvataju za primjenu, zakonom propisuju način i obim njihove primjene. Bosna i Hercegovina, a samim tim i Republika Srpska, u procesima približavanja Evropskim integracijama, opredijelila se i prihvatila primjenu međunarodnih standarda od 2000. god. U skladu sa odredbama Zakona o Računovodstvu i reviziji Republike Srpske [4] pod pojmom međunarodni standardi, podrazumijevaju se: *Međunarodni računovodstveni standardi (MRS) - International Accounting Standards (IAS)*, *Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja (MSFI) - International Financial Reporting Standards (IFRS)*, *Međunarodni standardi revizije (MSR) - Interna-*

tional Standards on Auditing (ISA), Međunarodni računovodstveni standardi za javni sektor (MRSJS) – International Public Sector Accounting Standards (IPSAS), Kodeks etike za profesionalne računovođe (Code of Ethics for Professional Accountants) i prateća uputstva, objašnjenja i smjernice koje donosi Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASB) i prateća uputstva, objašnjenja i smjernice koje donosi Međunarodna federacija računovođa (IFAC). U cilju pravilne i dosljedne primjene navedenih zakonskih odredbi, Međunarodnih računovodstvenih standarda i Međunarodnih standarda finansijskog izvještavanja (u daljem tekstu: MRS i MSFI), Upravni odbor Saveza računovođa i revizora Republike Srpske na 16. sjednici, održanoj 15.07.2010. godine, donio je Odluku broj 427/10, po kojoj je objavljen zvanični prevod na srpski jezik MRS i MSFI objavljenih do 1. januara 2009. godine, koji je odobren od Fondacije odbora za Međunarodne računovodstvene standarde kao zvanični prevod za Republiku Srpsku i postao je primjenljiv na finansijske izvještaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.01.2010. godine ili kasnije [5]. Od 2011. g. u primjeni je i Međunarodni standard finansijskog izvještavanja za male i srednje entitete (IFRS for SMEs) [6]. U Republici Srpskoj, pod pojmom MRS i MSFI podrazumijeva se i Okvir za sastavljanje i prezentaciju finansijskih izvještaja kao njihov sastavni dio. Okvir nije MRS ili MSFI, ne definiše pitanja vrednovanja i objavljivanja, ali je njihov sastavni dio. Na ovom mjestu treba napomenuti da je u međuvremenu, ministar finansija Republike Srbije donio Rešenje (broj 401-00-896/2014-16 od 13.03.2014.) o utvrđivanju prevoda Konceptualnog okvira za finansijsko izvještavanje i osnovnih tekstova MRS i MSFI koji postaje primjenljiv na finansijske izvještaje koji se sastavljaju na dan 31. decembar 2014. godine. Ostaje da se vidi kada će Upravni odbor SRR RS donijeti adekvatnu odluku o primjeni prevoda Konceptualnog okvira za finansijsko izvještavanje (umjesto ranijeg, formalno i suštinski različitog Okvira za sastavljanje i prezentaciju finansijskih izvještaja), MRS i MSFI.

2.2. Zakonska računovodstvena regulativa

Pod zakonskom računovodstvenom regulativom podrazumijevaju se zakonski propisi koji regulišu oblast računovodstva i revizije i podzakonski propisi koji se donose u cilju izvršenja zakona. Sistemski zakonski propis koji regulišu oblast računovodstva i revizije u Republici Srpskoj je *Zakon o računovodstvu i reviziji Republike Srpske* („Službeni glasnik RS“ br. 36/09 i 52/11) i drugi zakonski propisi koji su povezani sa materijom koju regulišu sistemski zakonski propisi a koji na indirektnan način utiču na njegovu primjenu, npr. *Zakon o porezu na dobit* („Službeni glasnik RS“ br. 91/06-57/12) i dr. U zavisnosti od materije koju regulišu propis, zakonska računovodstvena regulativa se može razvrstati na:

- 1) propise koji regulišu organizaciju i funkcionisanje sistema knjigovodstva i računovodstva, pripremu i prezentaciju finansijskih izvještaja, reviziju finansijskih izvještaja i sticanje zvanja: *Zakon o računovodstvu i reviziji Republike Srpske* („Službeni glasnik RS“ br. 36/09 i 52/11) i podzakonski propisi doneseni na osnovu odredbi ovog zakona: pravilnik o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru, pravilnik o sadržini i formi finansijskih izvještaja, pravilnik o načinu i rokovima vršenja popisa i usklađivanja knjigovodstvenog sa stvarnim stanjem, pravilnik o registru privrednih društava za reviziju i dr.
- 2) poreske propise: *Zakon o porezu na dohodak* („Službeni glasnik RS“ br. 91/06-71/10); *Zakon o doprinosima* („Službeni glasnik RS“ br. 116/12); *Zakon o porezu na dobit* („Službeni glasnik RS“ br. 91/06-57/12); *Zakon o porezu na nepokretnosti* („Službeni glasnik RS“ br. 110/08-118/09); *Zakon o porezu na dodatnu vrijednost* („Službeni glasnik BiH“ br. 9/05-100/08); *Zakon o akci-*

zama u BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 49/11) i dr. kao i pravilnici o primjeni navedenih zakona.

- 3) drugi propisi od značaja za uspostavljanje i funkcionisanje dvojnog knjigovodstva i računovodstva, sastavljanje, prezentaciju i objavljivanje finansijskih izvještaja privrednih društava: *Zakon o privrednim društvima* („Službeni glasnik RS“ br. 127/08-100/11); *Zakon o obligacionim odnosima* (Službeni list SFRJ“ br. 29/78-57/89 i „Službeni glasnik RS“ br. 17/93-74/04); *Zakon o šumama* („Službeni glasnik RS“ br. 75/08-60/13); *Zakon o koncesijama* („Službeni glasnik RS“ br. 25/02-92/09); *Zakon o vodama* („Službeni glasnik RS“ br. 50/06-121/12); *Zakon o rudarstvu* („Službeni glasnik RS“ br. 59/12); *Zakon o lizingu* („Službeni glasnik RS“ br. 70/07) i dr.

U nastavku teksta pažnju ćemo usmjeriti na odredbe Zakona o računovodstvu i reviziji Republike Srpske. U Republici Srpskoj prvi reformski *Zakon o računovodstvu i reviziji* je iz 1999. godine. Ovim zakonom je po prvi put uvedena primjena međunarodnih standarda. U odnosu na prethodne propise to je bila novina kako za računovođe tako i za korisnike finansijskih izvještaja. Novina je bila i napuštanje funkcionalnog i prihvatanje bilansnog kontnog okvira i izostavljanje tradicionalnih odredbi koje se odnose na uspostavljanje i funkcionisanje knjigovodstva i računovodstva. U narednom *Zakonu o računovodstvu i reviziji* iz 2005. godine i dalje se podržava primjena međunarodnih standarda, šire se uređuju pitanja od značaja za funkcionisanje računovodstvene profesije, uslovi i način sticanja zvanja u profesiji, priznavanje kvalifikacija, javnu odgovornost lica koja pružaju računovodstvene usluge, odgovornost pravnih lica i sl. Zakonom su izostavljene tradicionalne odredbe koje se odnose na uspostavljanje, organizaciju i funkcionisanje dvojnog knjigovodstva i računovodstva. Aktuelnim *Zakonom o računovodstvu i reviziji Republike Srpske* iz 2009. godine, podržava se neposredna primjena međunarodnih standarda i pratećih propisa donesenih od relevantnih međunarodnih računovodstvenih tijela. U odnosu na prethodna zakonska rješenja, novi zakon po prvi put posle dužeg vremenskog perioda (posle zakona iz 1993.) sadrži tradicionalne zakonske odredbe kojim se uređuje uspostavljanje i funkcionisanje sistema knjigovodstva i računovodstva i drugih važnih pitanja, kao npr. popis imovine i obaveza, vjerodostojnost knjigovodstvenih isprava, kriterijumi za razvrstavanje pravnih lica, rokovi i način čuvanja knjigovodstvenih isprava, poslovnih knjiga i finansijskih izvještaja, uređenje sistema javnog nadzora nad računovodstvenom i revizorskom profesijom i druga slična pitanja koja u prethodnim zakonima nisu čak ni spominjana. Izostavljanje „tradicionalnih“ odredbi iz sistemskog propisa (period 2000-2009. god.) zasigurno je imalo negativnog uticaja u nastojanjima za uspostavljanje većeg nivoa i jačanja finansijske discipline privrednih društava.

2.3. Interna računovodstvena regulativa

Pod internom računovodstvenom regulativom podrazumijevaju se opšti akti koje donose pravna lica, a kojima se uređuju pitanja od značaja za uspostavljanje i funkcionisanje sistema knjigovodstva i računovodstva u tim pravnim licima. Pod opštim aktima se podrazumijevaju Pravilnik o računovodstvu i računovodstvenim politikama i sva druga akta kojim uprava pravnog lica, u skladu sa zakonskim i profesionalnim pravilima, uređuje pitanja od značaja za uspostavljanje i funkcionisanje sistema knjigovodstva i računovodstva [2].

3. IDENTIFIKOVANI PROBLEMI U FINANSIJSKOM IZVJEŠTAVANJU RS

U radu smo istakli samo neke od identifikovanih problema (pitanja) postavljenih od strane relevantnih profesionalnih tijela,

ustanova ili lica a koja mogu koristiti u budućim aktivnostima za eventualno unapređenje na izmjenama, dopunama, donošenju i primjeni propisa iz ove oblasti.

- 1) **Pitanje neposredne primjene međunarodnih standarda**
Polazeći od same činjenice da MRS i MSFI sadrže blizu 2.500 paragrafa plus tumačenja i uputstva, dovoljno govori koliko su računovođe i drugi korisnici finansijskih informacija spremni da to sve razumiju i u praksi primijene [7]. Pojedina pravila sadržana u MRS/MSFI su čak **neprimjenljiva** u konkretnim lokalnim privrednim uslovima (npr. MRS 2 – *Zalihe*, zahtijeva da se obračun izlaza zaliha vrši primjenom FIFO metode ili metode prosječne ponderisane cijene. U uslovima inflacije obračun izlaza zaliha treba vršiti primjenom LIFO metode koja je neprimjenljiva). Neka pravila sadrže zahtjeve koja su u **suprotnosti sa objektivnom i fer prezentacijom** finansijskih izvještaja (npr. MRS 12 – *Porez na dobit*, zahtijeva da se posle utvrđivanja dobiti, poreza na dobit i dobitka u bilansu uspjeha, neto dobitak koriguje obračunom očekivanih budućih poreskih prihoda ili poreskih rashoda, što je u suprotnosti sa tradicionalnim pravilom po kom se evidentiraju samo stvarno nastale transakcije) [8]. Mnoga pravila sadrže **više alternativnih rješenja** što ostavlja mogućnost "prilagođavanja finansijskih izvještaja" želji izvještajnog subjekta i (zlo)upotrebe koje izlaze iz zakonskih okvira i prelaze u kriminalne radnje koje se teško otkrivaju, itd.
- 2) **Pitanje usaglašenosti zakonskih propisa sa zahtjevima i pravilima sadržanim u MRS/MSFI.** Donošenjem i usvajanjem poslednjeg seta zakonske regulative iz oblasti računovodstva i revizije u Republici Srpskoj (misli se na Zakon o računovodstvu i reviziji i podzakonske propise donesene na osnovu njega) izvršena je potpuna usaglašenost sa pravilima međunarodnih standarda. Međutim, zakonski propisi koji su povezani i na indirektan način utiču na primjenu Zakona o računovodstvu i reviziji RS (misli se na poreske i druge zakone), sadrže odredbe koje su u suprotnosti sa pravilima MRS/MSFI, a koje zakonodavac pravda „čuvanjem i obezbjeđenjem budžetskih priliva“ centralne i lokalnih vlasti. U tom smislu neophodno bi bilo pristupiti i svojevrsnom „remontu“ zakonodavnog okvira primjerenom sadašnjem stanju ekonomije [9].

4. ZAKLJUČAK

Neosporno je da se, u uslovima ekonomsko-finansijske globalizacije svijeta, postojanja velikih transnacionalnih kompanija i tržišta kapitala, ne bi moglo ni zamisliti uređenje i funkcio-

nisanje odnosa između vlasnika i menadžmenta, države i preduzeća, povjerilaca, investitora i preduzeća itd. da ne postoji finansijsko izvještavanje i pravila finansijskog izvještavanja. Osnovni izvor informacija zainteresovanim korisnicima za donošenje njihovih poslovnih odluka su informacije prezentovane u setu finansijskih izvještaja koji se pripremaju, prezentuju i objavljuju u skladu sa pravilima sadržanim u profesionalnoj i zakonskoj računovodstvenoj regulativi. Međutim, kriza pred kojom se globalna ekonomija nalazi duži niz godina i na koju savremena ekonomska teorija i praksa još uvijek nije ponudila zadovoljavajuće odgovore, upućuje na to da se i u ovoj oblasti u narednom periodu mora dosta toga mijenjati. Mobilnost i intervencija države, profesionalnih tijela i svih drugih učesnika koji na direktan ili indirektan način učestvuju u procesu regulacije je neophodna.

LITERATURA

- [1] Stanišić M. *Revizija*, treće izdanje, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2009.
- [2] Petrović Z., *Računovodstvena regulativa*, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2009.
- [3] Lista osnivača IFAC-a, (pristup: 10.11.2014.), [dostupno na <http://www.ifac.org/about-ifac/organization-overview/history/founding-members>]
- [4] *Zakon o računovodstvu i reviziji Republike Srpske* („Službeni Glasnik Republike Srpske“ broj 36/09 i 52/11), član 2. alineja (1) „n“, član 4. alineja (2) i (3).
- [5] IASB, *Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja*, objavljeni do 01. januara 2009., SRR RS, SRR Srb. Banja Luka, 2010.
- [6] IASB, *Međunarodni standard finansijskog izvještavanja za male i srednje entitete*, SRR RS, SRR Srb. IOR CG, Banja Luka, 2011.
- [7] Rodić J. *Teškoće primene MRS i MSFI*, časopis *Financing* 01/11, Banja Luka 2011.
- [8] Lošić S. Simeunović N. *Standardizacija i harmonizacija u finansijskom izvještavanju – najbolja osnova promocije kvaliteta*, XIII međunarodni naučni skup „Sinergija 2013“, Zbornik radova, Bijeljina, 2013.
- [9] XVI kongres Saveza računovođa i revizora Republike Srpske, *Značaj računovodstva, revizije i finansijska u procesu preovladavanja ekonomske krize*, Stavovi i zaključci, časopis *Finrar* 10/12, Banja Luka, 2012.

ACCOUNTING REGULATIONS:

THE ACCEPTABLE REGULATORY FORM BETWEEN STATE EFFICIENCY AND MARKET

Slavko Lošić¹, Nataša Simeunović²

¹ Faculty for business economy, University Sinergija, Raje Baničića bb, Bijeljina, Republic of Srpska, slosic@sinergija.edu.ba

² Faculty for business economy, University Sinergija, Raje Baničića bb, Bijeljina, Republic of Srpska, nsimeunovic@sinergija.edu.ba

Abstract:

We are witnesses of the global economy crisis for a long time, which transfers to the national economies of entities in Bosnia and Herzegovina. The crisis, whose origin is in the most developed, market-oriented countries, has shown that these economies are not perfect and always efficient and stable. Contemporary economics theory and practice has not offered satisfying solutions and answers to this crisis still. The attitudes and conclusions of leading economists (formed at the Davos meeting as well as other important meetings), say that the solution should be sought through mutual activities of more key factors, the role of the state and regulations being emphasised. The role of the state and regulation is not a priori limiting factor in relation to economic activities and entrepreneurship. On the contrary, the intervention of the state and regulations in this context has the role in promotion of economic activities, entrepreneurship, financing, technological advancement, education, consumers' informational technology needs and so on. By highlighting the importance of accounting regulations in the function of corporative managing, this paper analyses the current legal and professional accounting legislative in the Republic of Srpska, and identifies problems of economic societies in their practical appliance, and gives the propositions of measures for its eventual improvement.

Key words:

accounting regulations, professional regulations, legal regulations, International standards of financial statements.